

37.091.39(082)

С 91

Міністерство освіти і науки України
Криворізький державний педагогічний університет
Кафедра педагогіки і методики трудового навчання

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРАЦІ

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції

Кривий Ріг
2006

фінансовою допомогою.

Досвід роботи вищих навчальних закладів недержавної форми власності України доводить, що значна частина закладів реалізує соціальні програми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алиев Мусаиб Салах оглы Функциональный статус институтов образования в переходном обществе (теоретико-методологический и практический аспекты): Автореф. Дис. ... докт. философии в области социологии. - К., 2002. - 23 с.

2. Житник Н. Організаційно-педагогічні умови підготовки бакалаврів економіки у коледжі II рівня акредитації: Дис. ... канд. пед. наук: 13. 00. 04 / Криворізький державний педагогічний університет. — Кривий Ріг, 2001. — 233с.

3. Закон України "Про вищу освіту" (Законодавство України про освіту: Збірник законів). — К: Парламентське видання, 2002. — 159 с.

4. Сидоренко О.Л. Приватна вища школа України як соціальний інститут: особливості становлення та розвитку: Автореф. дис. ... докт. соціол. наук. — Х., 2001. — 38 с.

Максименко І.Г.,

канд. пед. наук, доцент

ІПФ, КДПУ

ДО ПИТАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ – ПЕРШОКУРСНИКІВ

Засобом професійного становлення майбутнього вчителя виступає навчальна діяльність, в якості показників результативності якої прийняті середні оцінки академічної успішності. В умовах конкурсних екзаменів відбір абітурієнтів відбувається на основі перевірки знань і вмінь, за якими криються загальні інтелектуальні здібності студентів. Тобто ті, хто вступив до вузу мають відносно однакові потенційні можливості для успішного навчання.

З огляду на це, здавалося б, у вузі не повинно бути проблеми слабкої успішності. Проте, як показує практика, навчальна результативність різко знижується вже в першому семестрі: підтверджує свій рівень довузівської підготовки тільки менше половини першокурсників.

Досвід свідчить, що навчальна діяльність студентів має багатофакторну обумовленість. Результати учіння визначаються як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками. Серед об'єктивних чинників домінує місце посідають: рівень навчально-виховного процесу і його матеріально-технічне забезпечення, професорсько-викладацький склад вузу, організація системи контролю і самостійної роботи студентів. Одним із найважливіших суб'єктивних збудників повноцінного оволодіння знаннями та вміннями виступають мотиви навчальної діяльності, через які зовнішні впливи дають той чи інший психологічний ефект.

В психолого-педагогічній літературі мотив визначається як внутрішнє збудження до того чи іншого виду діяльності, яке пов'язане з задоволенням певної потреби. Сукупність стійких мотивів, які знаходяться в певній ієрархічній залежності, створюють мотиваційну сферу особистості.

Навчальна мотивація багатозначна за змістом і різноманітна за формами. Так, В.О.Якунін, вказуючи, що навчальна мотивація складається із оцінки студентами різних аспектів навчального процесу, його змісту, форм і способів організації, включає в її структуру професійну мотивацію (студенти можуть краще чи гірше навчатися, тому що хочуть чи не хочуть отримати професію), пізнавальні мотиви (прагнення отримати нові знання, потреба і задоволення від самого процесу пізнання), широкі соціальні мотиви (прагнення принести користь суспільству), мотиви соціального і особистісного престижу (утвердити себе і зайняти в майбутньому певне положення в суспільстві в цілому і в певному близькому соціальному оточенні), прагматичні мотиви (мати більш високий заробіток) /3, с. 131/.

Виявлена суттєва закономірність: "сильні" і "слабкі" студенти відрізняються між собою не стільки за рівнем інтелекту, скільки за

силою, якістю і типом мотивації навчальної діяльності. Сильних студентів характеризує спрямованість на професію, потреба в пізнавальній діяльності, розуміння соціальної значимості професії, а тому вони прагнуть засвоїти знання і вміння на високому рівні. Для слабовстигаючих студентів важливі не самі по собі знання та вміння, а прагнення отримати диплом, уникнути ссуду, не втратити стипендію.

Мотивація відіграє роль компенсаторного фактору: при недостатньо розвинутих здібностях, студент, при наявності внутрішньої мотивації, може досягти більших успіхів, ніж здібний студент, у якого не сформована позитивна мотивація. (Н.В.Бордовська, М.І.Мешков, А.О.Рєан, В.О.Якунін).

Тому, цілеспрямоване формування у студентів позитивної мотивації є одним із першочергових завдань вищої школи.

Метою даної статті є розкриття основних професійно значимих мотивів, які детермінують навчальну успішність студентів.

Теоретичний аналіз і практика дозволяють зробити висновок: на рівень результативності учіння студентів перш за все впливають професійні, пізнавальні і ширські соціальні мотиви.

Навчання у вузі - це, як відомо, не лише засвоєння знань а й підготовка, до майбутньої професійної діяльності. Тому, продуктивність навчання в значній мірі залежить від того, на якому місці ієрархії цінностей студента знаходиться цінність самої професії, тобто від професійних мотивів.

Професійна мотивація учіння студентів в значній мірі визначається професійною спрямованістю абітурієнтів педагогічного університету. Проведене дослідження показало, що серед першокурсників тільки 9% мають відносно повне уявлення про професію вчителя, вимоги до неї, особистісні якості, які повинні бути сформовані у вузі. Значна частина абітурієнтів при вступ до університету інтерес до певної навчальної дисципліни приймала за інтерес до професії учителя.

У значної частини випускників шкіл на момент вступу до вузу не завершилося професійне самовизначення, в силу чого значна частина з першокурсників готова змінити вуз. Тому навчально-виховний процес повинен стати референтною основою для формування у сту-

дентів інтересу і позитивного відношення до професії учителя, підвищення інформованості щодо педагогічної діяльності, що сприятиме утворенню адекватного уявлення про неї.

Разом з тим, слід зазначити, що вплив професійної спрямованості на результати навчальної діяльності студентів в значній мірі опосередкований їх відношенням до вивчення окремих дисциплін. Проведене дослідження показало, що частина студентів, які мають спрямованість на професію учителя, не пов'язують успішне оволодіння нею з вивченням певних дисциплін. До професійно незначимих студентами віднесені соціально-економічні дисципліни та іноземна мова. Вибіркове ставлення до навчальних предметів змінює суттєво загальну картину академічної успішності. А це в свою чергу ставить завдання підвищення професійної спрямованості викладання даних дисциплін, роз'яснення їх ролі і місця в майбутній професійній діяльності.

Ефективність учіння в значній мірі визначається ставленням студентів до суспільних моральних норм, які регулюють їх навчальну діяльність. Процес трансформації суспільних норм в особистісно значимі мотиви пов'язаний з моральною самосвідомістю особистості, становлення якої проходить декілька стадій, кожна з яких характеризується певним співвідношенням особистих прагнень і суспільних вимог: "люблю і хочу" - домінування особистих потреб; "хочу і можна - не хочу, а треба" - поєднання особистих збуджень і суспільних об'єктивних вимог; "повинен-хочу" - прийняття необхідного; "повинен робити-треба робити" - усвідомлення внутрішньої необхідності /3, с.189/.

Моральним критерієм, який характеризує усвідомлення студентами суспільної необхідності успішного навчання як особистісно значимої, виступає відповідальність за результати учіння.

В основному всі студенти розуміють, що означає відповідально ставитися до учіння. Ось окремі уривки з їхніх відповідей: відповідально ставитися до навчання - це означає "працювати постійно, матеріал засвоювати ширше, ніж це вимагається програмою", "будувати свою навчальну діяльність відповідно до цілей і завдань, які стоять перед вищою школою, розуміти суспільно-професійну значущість знань",

“уміти правильно оцінювати власні досягнення і недоліки в навчанні, відчувати відповідальність не тільки за себе, а й за інших”.

Однак між розумінням суті відповідальності і її реалізацією у навчальній діяльності немає прямого зв'язку. Про це свідчать відповіді студентів на запитання: Як ви працюєте протягом семестру - систематично, періодично чи від випадку до випадку? Чи працюєте ви на повну силу? 16,6% опитаних працюють систематично, 60,9% - періодично, а кожен четвертий студент готується до занять лише перед перевіркою. На повну силу працює кожен сьомий студент, кожен третій - старається, а близько половини (49,7%) працюють недостатньо.

Проведене дослідження показало, що студентів з високорозвиненим почуттям відповідальності характеризує високий рівень пізнавальної активності, інтенсивність і систематичність самостійної роботи, раціональний стиль розумової діяльності, потреба в самоосвіті, широта професійного інтересу. Студенти матеріал засвоюють ширше програми, читають багато додаткової літератури, займаються науково-дослідною роботою. А тому вони трудолюбиві, наполегливі в оволодінні знаннями, ставляться до навчальної діяльності як до основного обов'язку.

У студентів з середнім рівнем відповідальності пізнавальна активність не проявляється чітко, система в самостійній роботі відсутня, пізнавальний інтерес спрямований на спеціальні дисципліни, стиль розумової діяльності не завжди раціональний. Навчальний матеріал засвоюють в межах програми і не завжди на належному рівні. До підвищення успішності вони самостійно не прагнуть, а потребують стимулювання з боку викладачів.

Для студентів з низьким рівнем відповідальності характерне формально-виконавське ставлення до навчання. Самостійною навчальною роботою вони, як правило, не займаються, вміння і навички розумової праці розвинуті дуже слабо. Їх характеризує пізнавальна інертність, небажання переборювати труднощі у навчанні. А тому знання у них носять поверховий характер, пізнавальні інтереси лежать поза навчальною діяльністю.

Порівняння академічної успішності з рівнем відповідальності

виявило наявність прямої залежності між величинами, що порівнюються. Так, якщо серед студентів з високим рівнем відповідальності на "добре" і "відмінно" вчиться 66,7%, то в групах з середнім і низьким рівнем відповідно 27,5%, 1,2%.

У навчальному процесі вузу переважає індивідуальна пізнавальна діяльність, під час якої успіхи і невдачі одного безпосередньо не позначаються на успіхах і невдачах іншого, а це призводить до послаблення співробітництва і навчальних контактів. Засобом формування взаємної відповідальності є залучення студентів до спільної навчальної роботи.

Але взаємна відповідальність за результати навчальної діяльності формується тоді, коли всі учасники розуміють не тільки єдність мети, а і усвідомлюють необхідність для її досягнення об'єднання зусиль для самостійного вирішення пізнавальних завдань. При такій організації навчання відбувається взаємодія і академічна група (чи виділені в ній мікрогрупи) перетворюється в „самонавчаючий суб'єкт" (В.О.Якунін), що сприяє формуванню позитивної групової мотивації навчальної діяльності де здійснюється взаємоконтроль самими студентами, де кожен усвідомлює свою відповідальність за успіхи інших.

Якщо в групі складається атмосфера домінування професійних, пізнавальних та соціально значимих мотивів, то більшість студентів вчать на " добре " і " відмінно " Якщо ж домінуючим мотивом навчальної діяльності в групі є прагнення скласти екзамен, отримати хорошу оцінку, стипендію, - то там завжди відбуваються "зриви" і переважна частина студентів має посередні знання.

Навчання є основним видом діяльності студентів, від ставлення до якого залежатиме їх ставлення до професійної діяльності: чи буде це активний, творчий спеціаліст, чи людина, яка байдуже буде ставитися до роботи. Тому навчальна мотивація, в якій відображається ставлення студентів до учіння, як засобу досягнення мети навчання /оволодіння професією/, - завдання не лише педагогічне, а й соціальне.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мясищев В.Н. Социальная психология и психология отношений //Проблемы общественной психологии.- М., 1965.– 246 с.
2. Якобсон П.М. Психологические проблемы мотивации поведения человека. – М., 1969.-316 с.
3. Якунин В.А. Педагогическая психология: Учеб. пособие. – СПб.:2000.-С.131,С.189.

*Т.Л.Шепеленко, канд. пед. наук,
доцент О.Купріяненко студентка,
обліково-економічний факультет
Криворізький економічний інститут*

ДІАЛОГОВЕ НАВЧАННЯ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ

В навчальному процесі студент виступає не як пасивний об'єкт педагогічного управління та простий накопичувач знань, що передаються, а перш за все як суб'єкт пізнавальної діяльності, який своєю активністю в значній мірі визначає результати учбової діяльності. Тому проблема пізнавальної активності студентів продовжує залишатися актуальною.

Теоретичний аналіз свідчить, що пізнавальна активність розглядається і як діяльність, і як риса особистості, яка проявляється у відношенні студента до змісту та процесу навчання, в прагненні до ефективного оволодіння знаннями і способами діяльності за оптимальний час, в мобілізації морально-вольових зусиль на досягнення навчально-пізнавальної мети